

KÉT SZÍNHÁZI BEMUTATÓ

A színházak államosításának
10. évfordulóját ünneplik
a budapesti és vidéki színházak

244 Molière két vígjátéka a Madách Színház kamaraszínpadán

A Tudós nőket sokféle fel-
fogásban láttuk már játszani.
Az átlagfelfogás a kékharis-
nyák bírálatát domborítja ki a
darabban. E szerint a nézet
szerint a dráma nem más, mint
a *Kényeskedők* megismétlése,
mégpedig úgy, hogy itt már
közvetlen célzásokat találunk a
Mime de Rambouillet által
fenntartott szalonra. Így a dá-
rabról le kell fújni a közvet-
lenség porát és általában azt
kell középponti mondanivaló-
vá emelni, amit Chrysale
mond: a nő maradjon meg a
főzőkanálnál.

Ez az átlagfiliszteri laposság
teljesen elvonná mindazt az
értéket, ami Molière utolsó-
előtti darabját jellemzi. A ké-
harisnyaság ugyanis nem egye-
dül és nem önálló motívum
itt. S Chrysale korántsem a
vígjáték legvilágosabb látó
hőse. Az ő nézetei abból a
helyzetből fakadnak, amelybe
házassága révén belekerült.
Igazi papucs-férj és papucs-
váltást szinte »kompenzálják«
sokat idézett szavai. Az igazi
hős Klitander. Erkölcsi tisztasá-
gát az domborítja ki, hogy
viszonylag könnyen céljához
érhetne, ha a társaság sznobiz-
musának látszólag engedne. Ő
azonban még erre a látszat
megalkuvásra sem hajlandó.
Egy pillanatra sem hajlandó
elismerni a sznobizmus joga-
tultságát, az olyan állítólagos
tudomány és művészet érde-
meit, mely senkinek sem hasz-
nál.

Természetesen itt is, mint a
Késői Molière darabok legtöbb-
jében, a dráma cselekménye-
nek gyújtópontjában ott áll a
józan realitáshoz szobalány. Mel-
lette Ariste az, aki a dráma
legdöntőbb pontjain lép fel. Ő
a sznobizmus előharcosaiiban
már nem megbolondult embe-
reket lát, hanem észreveszi,
hogy a megtévesztett emberek
élén ott vannak a megtéveszt-
ők és a megtévesztőket szép
szavaik ellenére anyagi érde-
keik mozgatják. Nemcsak a
vallásnak, hanem a »tudomány-
nak« is megvannak a maga
Tartuffe-jét.

Az előadás erénye, hogy eze-
ket a darabban rejlő és leg-
alábbis a darab által lehetősé-
gekben nyújtott tendenciákat
igyekszik kidolgozni. Ebben
igen jelentős segítséget nyújt
Illyés Gyula remek fordítása.
A fordításnak nemcsak szelle-
mességét, rímeit kell dicsér-
nünk, hanem elsősorban azt,
hogy az egész fordítói munka
művészi munka is. Illyés olyan
elemeket használ fel a fordítá-
sában olyan mozzanatok kerül-
nek előtérbe, melyek kétség-
telenné teszik, hogy a munká-
nál a nálunk még mindig élő,
sőt az utóbbi esztendőkből új-
raéledő parnasszizmus kigú-
nyolásának szándéka vezette.

Vámos László minden kül-
sődleges hatást mellőzni igye-
kezett a rendezésnél, de bizo-
nyos részletekben mégsem tud
konceptiójának eleget tenni.
Lehet, hogy a szereplők értet-
ték félre néha feladatukat.
Igaz ugyan, hogy Mezei Mária
a kékharisnya jellemének csak-
nem minden árnyalatát meg-
mutatja, uralkodni tudást a
férjjel szemben, neveléses el-
lángulást Trissotin-el szemben
stb; hasonlóképpen dicsérnünk
kell Márkus László finomkodó
Trissotin-jét, vagy Szénási Er-
nő Vádius-t; másutt azonban
már kevésbé sikerült mozza-
natok is akadnak.

Főként szembeűnő ez Vass
Éva és Psota Irén első jelené-
tében (Henriette és Armanda),
ahol Vass Évának nemcsak azt
kellene érzékeltetnie, hogy
Henriette kineveti széplelkű
vetélytársát, hanem azt is, hogy
a széplelkűek vaktságától s nő-
vérének féltékenységétől félni-
valója van. Vass Éva kedves
bája a darab későbbi jelené-
teiben ezután érvényesül. Lőte
Attila Klitander szerepében a
szokványos molièri átlagfigu-
rát nyújtja, pedig, mint jelez-
tük, itt a szerep követelmé-
nyei nagyobbak. A megfelelő
magaslakra csak a Trissotin-nel
való szópárbaj alkalmával
emelkedik. Pécsi Sándor Chry-
sal-ja színes, ügyes alakítás.
Horváth Ferenc Ariste-ja,
Gyurkovics Zsuzsa néha erő-
len, de a végső jelenetben ked-
ves Marija, az előadás érdekes

színfoltjai. Az előadás legjobb
alakítása Mezei Máriaé mellett
Kiss Manyié. Bellizája nemcsak
mulatságos, hanem egy állan-
dóan visszatérő szájrándítással
utal arra, hogy a vénlány rö-
gészmes hiedelmei mögött a
vénlányors keservei rejtőznek.

*

Kevesebb jót tudunk monda-
ni a Scapin furfangjai előadá-
sáról. Mint kísérlet nem érdek-
telen ugyan, hogy Scapin tör-
ténétét commedia dell'arte-sze-
rűen, vásári komédiaként fog-
ják fel, és kétségtelen, hogy a
darab igen sok vaudeville fe-
lé mutató elemet tartalmaz.
Ennek ellenére azonban a ma-
rionettesítés, ha nem veszi is
el teljesen a darab élet, sok
mindent elfed belőle. Alkalom
nyílik arra, hogy a színészek
valami érdekes közbeeső mű-
fajt teremtsenek a színpadon,
a szerepüket is játsszák és
ugyanakkor a szerepüket be-
töltő vásári komédiás színészt
is. Itt azonban lényeges újat
hozni csak akkor lehet, ha a
színészek egyben kitűnő pantom-
im játékosok is. (Ezt tette
Barrault a Scapinben.) Ezt a

Donna Diána a Madách Színházban

Sikert aratnak a színészek,
akik pompás és tetszetős já-
tékmóddal találják Moreto
magyarított komédiáját, a
Donna Diánát; sikert arat az
ízletes díszlet is, a ruhaká-
valkád is.

Moreto a vígjáték bonyolítá-
sának mestere, habkönnyű,
felhőtlen derűje ma is
színpadért kiált. Híres
műve »Közönyt közöny-
nyel« címen már a múlt
század végén megjelent ma-
gyarul, Cervantes tolmácsa,
Györy Vilmos tollán — s az
elavult fordításból is épen
bontakozik ki a gögös Diána
megtörtetésének, szerelemre
lobbanásának bájos komé-
diája.

Daloló, verses mű ez — s
nálunk új divatja kelt a
versnek. Cyrano és a szárnya-
ló Trisztán, a szép magyar
versben megszólaló Naszred-
din Hodzsa, a pengeéles rí-
mekkel vívó »Kertész kutyá-
ja« megannyi hívet toborzott
a könnyűléptű jambusnak.
Ennek a nemesedő közízlés-
nek ezúttal gyenge szolgája a
Madách Színház, ami a szöve-
get illeti. Innocent Vincze
Ernő versei bonganak, pat-
tannak, szökkennek — de
csengésük a hamis pénzé.
Moreto egy-egy dércsípté
közhelyét egy hamvas fordítá-
s dalos játékká frissíthette
volna. Innocent viszont ope-
rett-librettistává fokozta le a
spanyol szerzőt, a sorvégekre
odaillesztve a legkönnyebben
kínálkozó rímeket, ál- és va-
lói homonimákat, egy rím-
szótár monotonijával anda-
lítva a nézőt. Átdolgozása
ugyanakkor kellemes és sima
darabbá formálta a Donna
Diánát, kár, hogy ez az itt-ott
finom simaság a versek üres-
járata miatt nem érvénye-
sülhet kellőképpen.

Nem vitatjuk: a színészek
minden különösebb megerő-
ltetés nélkül szavalhatják e
szöveget. S szavalják is, du-
ruzzsolón, dalolva, maradékta-
lan játékosággal. A színé-
szeké ez a darab és az önfel-
ledt játéka, melyben a Ma-
dách művészei megállják a
helyüket.

Tolnay Klári Donna Diá-
nája nemesveretű, méltó ala-
kítás; ezúttal, mintha a sze-
rep nem érne fel a színész-
hez, oly fölüeny eleganciával,
nagy tudással formálja Tolnay
a hideg szépasszonyt épp úgy,
mint a gögös udvari dámát.

Tolnay játéka mintegy ge-
rincet ad az előadásnak, me-
lyet a rendező, Both Béla
nem fogott össze elég energi-
kusan. A többi szereplők
mind e ragyogó alakítás udva-
rában adják tehetségük javát.
Gábor Miklós kitűnően elta-
lálta a szellemes komédia
»méla Jacques-jának« hang-
vételét, remekül mond ver-
set és fokozatosan építi fel
szerepét, komoly szerelmet s
játékot helyes arányban ve-
gyítve. Ladányi Ferenc ked-
ves komédiázással játssza a
»jóindulatú« intrikust.

A kisebb szereplők: Kele-

kísérletet nem sikerült megis-
mételni annak ellenére sem,
hogy pl. Pécsi Sándor Scapin-
je, különösen, amikor az áll-
tálagos rablógyilkosokkal vi-
tatkozik, nagyszerű művészi
kvalitásokat vonultat fel. A
színészek igen jól érzik magu-
kat a komédiázásban. Márkus
László, Gyenge Árpád járnak
elői ebben, de Horváth Ferenc,
Lőte Attila, Gyurkovics Zsuzsa
és Vass Éva is megérdemlik a
sok tapsot, amit kapnak. A si-
kerben nagy része van Ka-
rinythy Ferenc ötletes fordításá-
nak.

Érdekes előadást kapunk te-
hát, néhány jó színészi produk-
ciót a Scapin címén. De nem
azt a Scapint látjuk, akinek
alakja már sok tekintetben Fi-
garó felé mutat, aki ismeri
minden társadalmi réteg, sőt
minden intézmény gyengéjét
és útvesztőt, csak a kommersz
molièri megoldás — ti., hogy
kiderül a lányok jómódú szármá-
zása — válik érthetővé az
előadás alapján. Hátterben
marad a kialakuló polgárság
zsugoriságának, neveléses
pöffeszkesedésének elmélyült
bírálati és háttérben marad a
fiatalok ötletelenségének és
túlajdonképpen léhűtő mivoltá-
nak kinevettetése is.

Hermann István

men Éva, Hosvay Katalin,
Zenthe Ferenc és Garics Já-
nos kitűnő arcéleket formál-
nak spanyol udvarhölgyekből
és grandokból, szellemes já-
tékuhoz hozzájárul a sikerhez.

Ungvári Tamás

Tíz évvel ezelőtt, 1949 dere-
kán nagy jelentőségű fordul-
lat történt a magyar színjáté-
szak életében: államosították
a színházakat. A színházak
államosítása a magyar színi-
kultúra nagyszerű felvirágzá-
sát, anyagi és művészi fel-
emelkedését eredményezte.

Színházaink egyre több új,
a felszabadult nép életét és
szemléletét ábrázoló mai tár-
gyú magyar darabot mutatnak
be. Számos új magyar dráma
megszületése az államosítás
egyik legnagyobb eredménye.
Az 1958/59-es évadban pél-
dául összesen huszonöt új ma-
gyar darabot játszottak szí-
nházaink. Az 1959/60-as évad-
ban a budapesti színházak
mintegy hatvan új darab be-
mutatására készülnek s ezek-
nek több mint fele mai témá-
jú magyar, szovjet és népi
demokratikus színpadi mű.

A budapesti és vidéki szí-
nházak ezekben a hetekben
megemlékeznek a színházak
államosításának 10. évfordu-
lójáról. Mindenütt ünnepi
társulati üléseket tartanak —
az esti előadások előtt —,
ahol a színház művészei meg-
emlékeznek a fejlődésről és a
közönséggel együtt ünneplik
az évfordulót. A központi ün-
nepesség a Nemzeti Színház-
ban lesz, ahol díszelőadáson
emlékeznek meg az államosítá-
sról. Az ünnepségek idején
a színházak nagyszabású
munkás-színész találkozót
is rendeznek.